

Candidates must complete this page and then give this cover and their final version of the extended essay to their supervisor.

Candidate session number

Candidate name

School name

Examination session (May or November)

MAY

Year

2015

Diploma Programme subject in which this extended essay is registered: POLISH A (CAT. 1)
(For an extended essay in the area of languages, state the language and whether it is group 1 or group 2.) ^{GROUP}₁

Title of the extended essay: "Samotność jest wyborem, osamotnienie wynikiem" -
sposób ukazania bohatera porostawionego samemu sobie w "Swoju"
i "Obscenariuszu" Wojciecha Kucyka.

Candidate's declaration

This declaration must be signed by the candidate; otherwise a mark of zero will be issued.

The extended essay I am submitting is my own work (apart from guidance allowed by the International Baccalaureate).

I have acknowledged each use of the words, graphics or ideas of another person, whether written, oral or visual.

I am aware that the word limit for all extended essays is 4000 words and that examiners are not required to read beyond this limit.

This is the final version of my extended essay.

Candidate's signature:

Date: 11.02.2015

Supervisor's report and declaration

The supervisor must complete this report, sign the declaration and then give the final version of the extended essay, with this cover attached, to the Diploma Programme coordinator.

Name of supervisor (CAPITAL letters) [redacted]

Please comment, as appropriate, on the candidate's performance, the context in which the candidate undertook the research for the extended essay, any difficulties encountered and how these were overcome (see page 13 of the extended essay guide). The concluding interview (viva voce) may provide useful information. These comments can help the examiner award a level for criterion K (holistic judgment). Do not comment on any adverse personal circumstances that may have affected the candidate. If the amount of time spent with the candidate was zero, you must explain this, in particular how it was then possible to authenticate the essay as the candidate's own work. You may attach an additional sheet if there is insufficient space here.

[redacted] jest utalentowaną studentką kochającą literaturę. Jej najnowszą miłośniczką okazał się Wojciech Kuczek - kontrowersyjny polski pisarz. Studentka rozważyła inne tematy, jednak trudność kuczkowskiej wygody, mimo niewielu artykułów na temat autora, czy jego twórczości. [redacted] kupiła się na analizie i interpretacji jego dwóch utworów, które początkowo były imię: [redacted] pracowała nad rejem cały rok, lecz większość została napisana w rodzinie. [redacted] napisała tę pracę z przyjemnością.

This declaration must be signed by the supervisor; otherwise a mark of zero will be issued.

I have read the final version of the extended essay that will be submitted to the examiner.

To the best of my knowledge, the extended essay is the authentic work of the candidate.

As per the section entitled "Responsibilities of the Supervisor" in the EE guide, the recommended number of hours spent with candidates is between 3 and 5 hours. Schools will be contacted when the number of hours is left blank, or where 0 hours are stated and there lacks an explanation. Schools will also be contacted in the event that number of hours spent is significantly excessive compared to the recommendation.

I spent hours with the candidate discussing the progress of the extended essay.

Supervisor's signature: [redacted]

Date: 11.02.2015

Assessment form (for examiner use only)

Candidate session number

Achievement level

Criteria	Examiner 1		Examiner 2		Examiner 3	
	maximum		maximum		maximum	
A research question	2	2			2	
B introduction	1	2			2	
C investigation	2	4			4	
D knowledge and understanding	3	4			4	
E reasoned argument	2	4			4	
F analysis and evaluation	2	4			4	
G use of subject language	2	4			4	
H conclusion	2	2			2	
I formal presentation	2	4			4	
J abstract	1	2			2	
K holistic judgment	2	4			4	
Total out of 36		21				

Name of examiner 1:
CAPITAL letters)

Examiner number:

Name of examiner 2: _____
CAPITAL letters)

Examiner number: _____

Name of examiner 3: _____
CAPITAL letters)

Examiner number: _____

IB Assessment Centre use only: B: _____

IB Assessment Centre use only: A: _____

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

IB Polish A Extended Essay

TITLE: *“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem”* - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

SUBJECT AREA: Literature A - Polish

EXAMINATION SESSION: MAY 2015

WORDS: 3660 / 4000

V

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

ABSTRAKT

Celem tego eseju jest analiza dwóch różnych pod względem tematyki tekstów napisanych przez tego samego pisarza - Wojciecha Kuczoka. Poddane dociekaniami zostały główne postacie utworów epickich, “Gnój” (2003) i “Obscenariusz” (2013). Rozdział pierwszy mojej pracy skupia się na interpretacji porównawczej stylistyki dwóch dzieł powieści i języka użytego przez autora. Pozwala to sformułować wniosek iż sposób opisywania wydarzeń w prozie ma wpływ na odbiór fabuły tworu literackiego przez czytelnika i głębsze poznanie sensu całej pracy. Ta część mojego eseju skupia się na nowatorstwie i absurdzie powieści tworzonej przez twórcę. Pokazuje również przykłady potwierdzające fenomen Kuczoka i dające odpowiedź na tezę, że jego twórczość jest kontrowersyjna, a zarazem w opinii wielu uważana za epikę z przyszłością, do której polskie środowisko literackie jeszcze nie przywykło. Literatura, która skandalizuje będzie też jednym z zagadnień uwzględnionych w tym rozdziale mojej analizy.

Rozdział pierwszy ukazuje portrety głównych bohaterów omawianych przeze mnie utworów, a w przypadku „Obscenariusza” zawiera szeroką analizę postaci Adolfa Hitlera, której poświęcony został duży fragment powieści. Refleksja drugiego rozdziału mojej pracy skupiona została na jednej ze sławniejszych myśli autora, wyrażonej w jego twórczości - “Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem”, gdzie autor porusza istotę patologii i przekłada ludzkie cierpienie na język literacki. Moja praca dotyczy ogólnych przyczyn powodujących, że ludzie prowadzą samotnie i tego kiedy możemy mówić, że są oni osamotnieni. Ta praca jest nie tylko analizą obu tekstów, ale również poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie, dlaczego coraz częściej twórcy przedstawiają bohatera zdanego na własny los i niepotrafiącego budować dobrych relacji z innymi ludźmi.

Podsumowanie mojego eseju zawiera wnioski dotyczące motywu samotności i osamotnienia w powieściach Kuczoka. Udowadnia również, że jest wiele czynników opisanych zarówno w “Gnoju”, jak i “Obscenariuszu” kierujących bohaterów ku samotności. Trudne dzieciństwo, ojciec tyran i brak możliwości wyrażenia samego siebie. Oto przyczyna odrzucania przez Młodego K., głównego bohatera powieści „Gnój”, każdej próbującej się zbliżyć do niego osoby. Brak zaufania i ciągłe zwątpienie w swoje możliwości doprowadza do całkowitej utraty pewności siebie. Jest to również powód dla którego Rosjanka Maria, bohaterka “Obscenariusza”, krocząc przez karty powieści sama pozostaje w samotności do jej końca. Mimo kontrastu obu bohaterów powieści stworzonych w dużym odstępie czasu, wywnioskować można, że ten motyw jest autorowi bliski i egzystencjalne podejście do wykreowanych postaci jest jego atrybutem. Jego ironiczne, a zarazem dość wulgarnie ukazanie bytu ludzkiego jest charakterystyczne dla współczesnej literatury, gdzie wartości są zachowane, a język pozostaje ponadczasowy.

Wybór tych dwóch tekstów tego autora nie był przypadkowy. Literatura często omijana, do której ludzie nie zaglądną, jawi się jako bardzo ciekawa i ma niekiedy wartościowe wątki, których wielu czytelników nie jest w stanie właściwie zinterpretować i nie zgłębiają ich zatem do końca uznając za nudne. Temat mojego eseju powodowany był również odwagą pisarza. Pogarda świata, język dźwięczny i groźny to cechy literatury niekiedy trudnej, skierowanej do wymagającego czytelnika, a tym samym mniej popularnej wśród szerszej rzeszy odbiorców nie nawykłych do głębszej analizy utworu. Stając w szeregu tej węższej części wymagających konsumentów ambitnej twórczości literackiej podjęłam próbę analizy tych dwóch powieści Wojciecha Kuczoka, ponieważ zjawiskowość i świeżość motywu postaci szarganej przez własne doświadczenia, pomagające dokonać wyboru albo po prostu skazujące na osamotnienie jest uniwersalna i ponadczasowa. Twórcze dokonania Kuczoka stanowią na

"*Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem*" - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w "Gnoju" i "Obscenariuszu" Wojciecha Kuczoka.

skomercjalizowanym rynku polskiej literatury swojego rodzaju omen, dający nadzieję na równie wartościowe jego literackie dokonania w przyszłości.

Nierówności i nieporadność języczna.

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

SPIS TREŚCI

Abstrakt.....	1
Spis treści.....	4
Wstęp.....	5
Rozdział I-Język samotności Kuczoka jako instrument charakterystyki utworów autora.....	7
Rozdział II- <i>“Samotność jest wyborem, a osamotnienie wyrokiem.”</i>	11
Zakończenie.....	14
Bibliografia.....	15

7

“*Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem*” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

WSTĘP:

“Gnój” i “Obscenariusz” to dwie współczesne powieści śląskiego pisarza, Wojciecha Kuczoka, należące do literatury niszowej. Poruszają one tematy wobec których inni polscy twórcy pozostawali dotychczas w większości obojętni. Niewątpliwie inspiracją człowiekiem odosobnionym jest stosunkowo rzadka dla polskich pisarzy. Lektura obu utworów pozwala na dyskusję na temat tego czy człowiek w zasadzie rodzi się sam i umiera sam, czy też może prościej jest mu żyć samotnie. Sprzeczność kierunku egzystencjalnego z założeniem, że człowiek ma wybór życia na własną rękę, to cechy zaliczające twórczość tego autora do gatunku literatury transgresyjnej. Transgresja, pojęcie opisane po raz pierwszy przez psychologa Józefa Kozielskiego oznaczające przesadę i posunięcie się zbyt daleko (Drabik, Sobol, 2014). Proza Wojciecha Kuczoka jest epiką przekraczającą przyjęte granice społeczne, symboliczne i materialne, co powoduje, że zaliczana jest do literackiej transgresji. } *komp.*

Odmierna proza, którą prezentuje autor, jest główną przyczyną mojego zainteresowania tymi dwoma utworami. Po przestudiowaniu większości prac, które wyszły spod pióra tego prozaika moja uwaga skupiła się na problemie, dlaczego powieści takie jak “Gnój”, czy “Obscenariusz” nigdy nie osiągną statusu bestsellera i z jakiego powodu gromadzą tyle słów krytyki. Intencją kierującą moją pracą było nie tylko przedstawienie samej treści utworów, ale również ich dogłębna analiza. Unaocznienie fenomenu autora, który mimo epoki literackiej szarości i poprawności potrafi się jednak wyróżnić i być w swojej tożsamości inny, stało się jednym z celów moich dociekań. Chcąc zrealizować ten ambitny plan, spojrzalam nie tylko na fabułę i problematykę wybranych przeze mnie powieści, ale również zbudowałam portret Wojciecha Kuczoka, zaglądając do opublikowanych wywiadów z nim i zapoznając się z jego wypowiedziami w „żywych” mediach. Szczególną uwagę zwróciłam na sentencję “*Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem.*” (Kuczok, 2012), która pochodzi z jednej z jego ostatnich prac, “Poza światłem”. Uważam jednak, że teksty, które wybrałam jako podstawę do analizy w tym eseju, są lepszym źródłem dla podkreślenia motywu samotności i osamotnienia niż utwór, z którego sam cytat pochodzi. Ta sentencja będzie przypomniana w mojej pracy dosyć często jako że do niej właśnie będę odwoływać moje rozważania dotyczące sposobu przedstawienia bohatera samotnego lub osamotnionego, czyli człowieka, według pisarza, postawionego w dwóch bardzo różnych sytuacjach życiowych. Zabiegi zastosowane przez twórcę pozwalają nam poznać dwie różniące się historie w wykreowany przez niego sposób. Wojciech Kuczok ukazuje nam obraz chorych mentalnie, społecznych nihilistów często z patologicznym tłem.

Mój esej podzieliłam na dwa rozdziały, jako że każda sekcja przedstawia inną perspektywę spojrzenia na ewenement wybranej przeze mnie literatury. Język - część kluczowa i bezdyskusyjnie kontrowersyjna, w tym przypadku Kuczoka, to sposób ujęcia treści w wydzwięk emocjonalny i poruszający odbiorcę oraz nadający nowy wymiar. Stylistyka - stosowność języka, to również ważny element dla analizy porównawczej tych dwóch utworów. Próbuję w swojej pracy wykazać, czym różni się powieść Wojciecha Kuczoka od każdej innej, i dlaczego jego proza określana jest mianem “*wykraczania poza wszelkie normy*” (Staszewski, 2014). Potwierdzenie na główną tezę zawartą w tytule mojej pracy- “*Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem*” (Kuczok, 2012), która jest jednocześnie mottem autora dostrzec można w analizie porównawczej bohaterów przedstawionej w rozdziale drugim tego eseju. Zawarta jest ona w sposobie ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie zarówno w „Gnoju”, jak i „Obscenariuszu”. Młody K. pełen zahamowań, których nie potrafi przezwyciężyć, i dojrzała pisarka Maria znajdująca odskocznnię od problemów w melancholii i alkoholu. Ważnym aspektem uwzględnionym w tej pracy jest zwątpienie autora w istnienie, czyli tak zwany kierunek egzystencjalny,

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

którego wątek rozwinęłam w ostatnim rozdziale mojej pracy i pokazałam pesymizm autora, jak również jego stosunek do ludzkiego życia. Rozdział drugi niesie ostateczną odpowiedź na pytanie, czy domniemany motyw bohatera odosobnionego jest prawdziwy i czy znajdzie on przełożenie na późniejsze dokonania literackie autora. Karykatura bytu ludzkiego i to, jak Wojciech Kuczok postrzega proces życiowy, to główne powody mojej fascynacji zagadnieniami podjętymi w tym eseju.

„Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w „Gnoju” i „Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

ROZDZIAŁ I- Język samotności Kuczoka jako instrument charakterystyki bohaterów autora

W 2003 roku „Gnój” zostaje wydany i przekazany do rąk czytelnika. Wojciech Kuczok zyskuje miano patologicznie uzmysłowionego oraz ograniczonego w zasób elokwentnych słów pisarzyny. Księgarnie odrzucają propozycję sprzedaży nawet pojedynczych egzemplarzy. Polska krytyka literacka zaczyna toczyć walkę ze słowem ślazaka. Sam tytuł wydaje się prowokacyjny i niegodny miana literatury, która ponoć powinna być słodka i zawsze przedstawiać pozytywne wartości. Większość czytelników nie gustuje w powieściach opisujących dorastanie dziecka w rodzinie dysfunkcyjnej. A przecież problem jest tak oczywisty dla ogromnej liczby rodzin w naszym kraju. Powieści takie jak „Gnój” Wojciecha Kuczoka dzielą czytelników i krytyków na dwie grupy. Tych doceniających prostą treść ukazującą bolesną prawdę o tym, co dzieje się w wielu polskich domach, oraz tych, którzy twierdzą, że taka proza jest jedynie zbytnio przesadzoną metaforą.

Dziesięć lat później wydany zostaje „Obscenariusz”, przyjęty z podobnym szokiem i jeszcze bardziej nasycony „nieodpowiednim” językiem i bezpruderyjną stylizacją słowa. Obie prace bardzo dokładnie i szczegółowo ukazują samotność i cierpienie człowieka obciążonego brakami intelektualnymi czy wychowawczymi. Gra słowna to nieodzowny element twórczości Wojciecha Kuczoka, nabierający szybszego tempa z każdym nowym epizodem. Siłą przejęzyczeń jest mocną stroną pisarza, który opiera sukces fraz właśnie na tym. W „Obscenariuszu” autor stara się penetrować wszystkie dostępne i możliwe dykcje mowy miłosnej, skupia się na polifoniczności literackiej posługując się wulgaryzmem i archaizmem zarazem. Poddaje krytyce sam język polski, zarysowując jego obraz jako albo istotnie wulgarny, albo „kiczowaty” i ponadto bezosobowy, pochodzący od anatomicznej łaciny. Kuczok przedstawia nową skalę bezpośredniości i przelamuje paradoks. Twierdzi, on że jeżeli literatura wzbudza silne emocje, oburza i zawstydzia ludzi, to znaczy, że jest jeszcze żywa i nie umarła do końca (Okulska, 2014).

Patrząc na obraz utworzony w „Gnoju”, widać zamysł Kuczoka, który tworzy trzy różne czasy akcji ściśle powiązane ze sobą. „Przedtem” to etiologia zachowań podłego ojca głównego bohatera. W powieści jest on zwany Starym K. Zabiegiem zastosowanym tutaj jest brak bezpośredniego powiązania bohaterów w kategorii pokrewieństwa- ojciec i syn. Ich tożsamość pozostaje tajemnicza przez nazywanie ich Młodym i Starym K. Nie mamy podanych imion ani nazwiska. Samo „K.” powoduje u czytelnika niedosyt i chęć dowiedzenia się czegoś więcej. Jest to niewyjaśniona tajemnica Kuczoka, nasuwająca wiele pytań. Z drugiej strony, zamierzona przez autora anonimowość postaci ułatwia nam zrozumienie uniwersalności problemu przedstawionego w utworze.

„Przedtem było inaczej.” to ostatnie słowa pierwszego rozdziału powieści „Gnój”. Mają one podkreślić, że patologia opisana w rodzinie głównego bohatera nie miała źródeł w domu jego ojca. Jest to manifest, że przecież kiedyś było normalnie, że kiedyś wartości były inne i że to kiedyś znaczy właśnie przedtem. Wojciech Kuczok daje nam przekaz, że patologiczna osobowość nie jest tą, którą nosimy od urodzenia tylko bytem nabytym. „Wtedy” to przepełniony scenami linczu, przemocą i agresją rozdział obrazujący cierpienia dziecka spowodowane psychiczną dewiacją ojca.

„Mogłem tylko krzyczeć „Tato, nie bij” za każdym razem to samo, toteż stary K. nie zwracał uwagi, nie mogłem mu wytłumaczyć, nie mogłem wiedzieć, że jedno uderzenie tym pejczem wystarczało, żeby przez cały dzień nie móc usiąść, żeby przez całą noc nie móc zasnąć, żeby przez cały dzień następnym unikać ludzkiego wzroku.”

(Kuczok, 2003)

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

Cytat zaczerpnięty z powieści to obraz strachu i cierpienia dziecka. Głębiej się przyglądając można zauważyć tendencję Młodego K. do ukrywania się i uciekania od ludzi, co jest objawem wczesnej samotności. Chłopiec gnębiony przez ojca z licznymi ranami od bicia wstydi się samego siebie. Zaledwie trzy słowa wykrzywane przez bezbronne, przerażone dziecko “Tato, nie bij” dają całemu fragmentowi niezwykle emocjonalny wydzźwięk. Jest to przykład dosłowności autora i odwagi przedstawienia tak okrutnej prawdy oraz ukazania motywu kielkującej samotności spowodowanej ogromnym lękiem. Obraz brutalnego dzieciństwa, domowa przemoc, matka bezsilna w obronie własnego dziecka przed jego ojcem i życzenie śmierci własnemu ojcu w umyśle Młodego K., to kwintesencja rozdziału drugiego utworu “Gnój”.

Cała powieść usłana jest śląską gwarą swojską dla autora (“*Maltretować tylko umiesz, tak cie wychowała na gruchlika ta twoja matka, ta jynnda!!!*” słowa matki Młodego K. do ojca) (Kuczok, 2003). Gwara ma nieodzowną rolę uświadamiania czytelnikowi realnych problemów w bardzo twardej i zdecydowany sposób. Jest to także przykład zastosowania odmiennego, Nieliterackiego języka celem nadania wyrazistego charakteru literaturze.

Fragmentem niezmiernie ważnym podkreślającym siłę języka jest ostatnia scena rozdziału “Wtedy”. Jest to refleksja Młodego K. na temat jego pierwszych chwil życia, tam w szpitalu. Samego początku.

“Stary K. nie zdążył dojść z powrotem do domu, a już odcinali nam pępowinę. Czulem, że własna matka mnie wydała, i żadną mi nie było pociechą to, że wydała mnie na świat. Świat, w którym pierwszą osobą, bezgranicznie zniecierpliwioną moją nieobecnością, był stary K.”

(Kuczok, 2003)

Absurd całego zdarzenia, że dziecko pamięta dzień, kiedy zostało wydane na świat i nadawanie słowom innych znaczeń w tym kontekście to siła Kuczoka. Poród tutaj kojarzony w pierwszej chwili, jako niemiły akt wobec dziecka okazuje się wydaniem na świat, faktem zwykle radosnym, który jednak kojarzy się Młodemu K. z czymś zupełnie przeciwnym. Świat to złe dla niego miejsce z jednego prostego powodu - obecności jego ojca sadysty. Bezlitosne lata młodości to doświadczenie, którego konsekwencją jest osamotnienie. Młody K. nie potrafi po takich przeżyciach nikomu zaufać i to czyni go człowiekiem, który rodząc się w bezwzględny domu będzie sam bezwzględny na resztę swojego życia („Potem” - ostatni rozdział “Gnoju”). Z psychologicznego punktu widzenia dzieciństwo ma ogromny wpływ na to jacy będziemy w przyszłości (Plummer, Niezgoda, 2010). Kwintesencją tej powieści jest ostatni jej epizod - wybuch gnoju w kamienicy zamieszkiwanej przez rodzinę K. Gnój to nie tylko tytuł książki, ale gra słowna Kuczoka i metafora oznaczająca ferment zrodzony w tej fabule. To finalne wydarzenie jest kulminacyjnym punktem podkreślającym symbolikę tytułu i jego znaczenie dla treści utworu.

“Obscenariusz” - słowna synteza dwóch wyrazów „scenariusz” i „obszerny”, to erotyczna opowieść o dojrzałej kobiecie przechodzącej kryzys swojego wieku, która aby podobać się młodym kochankom poddaje się zabiegom plastycznym i dochodzi do wniosku, że to jej niewiele pomoże. Powieść przepełniona wulgarnością i erotyzmem ukazuje staczający się rosyjski autorytet literacki jako karykaturę człowieka z jego niedokończonym losem. Przewidywalnym wyborem bohaterki powieści jest samotna podróż przez życie, jako że cały czas jest raniona. Jej nieudany romans z Wiktoorem

“*Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem*” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

Daniłowiczem utwierdza ją w tym wyborze. Ważnym elementem “Obscenariusza” jest korespondencja pomiędzy Marią a Wiktorem, treścią której są obustronne wyznania najpiękniejszych uczuć, jakże jednak nieszczerze ze strony mężczyzny ukrywającego przed kochanką swój homoseksualizm.

“*[Maria Pietrowna do Wiktora Daniłowicza, esemes]*

Kocham cię, jak sto tysięcy diabłów brutto. Musiało być jakieś silne trzęsienie nieba, skoro mi z niego spadłeś. Życie nam napisało obscenariusz”

(Kuczok, 2013)

Cytat bezpośrednio powiązany z tytułem książki to wyznanie miłosne podstarzałej Marii oszalałej na punkcie kłamiwego młodzieńca. Jest też fragment utworu, w którym ukochany głównej bohaterki Sachaliny próbuje ją zwodzić, tłumacząc powód niemożności spotkania z nią, a tak naprawdę mając w zamiarze jej opuszczenie, co też czyni. Poczucie utraty definiuje człowieka osamotnionego melancholikiem według Kuczoka i tak jest też tutaj. Celem autora było ukazanie bezwarunkowej miłości pisarki do Wiktora wyrażonej treścią listów, bo tylko tak potrafiła ona wyrazić swoje emocje. Narracja w tej powieści daje czytelnikowi możliwość wniknięcia w osobowość, oszukiwanej i zdradzanej Marii, czytania jej miłosnych listów, dając jednocześnie temuż czytelnikowi wiedzę, jakże jest ona nieświadoma nieszczerych uczuć swojego wybranka, co można uznać za interesującą stylistykę tej powieści. “Obscenariusz” ukazuje ludzką samotność i to, że według autora jesteśmy istotami z natury nieszczęśliwymi. Przemawia językiem pisarza egzystencjalizm zakładający, że możemy ufać tylko sobie i liczyć tylko na siebie, czego Maria Pietrowna Sachalina jest wymownym przykładem.

“Maria wykańczała swoich terapeutów, ale nie była szczęśliwa; rozmnażała swoje nieszczęście, rozsiewała je wokół, zarażała wirusem defetyzmu, zręcznie i skutecznie naprowadzała na myśli samobójcze kolejne swoje ofiary...”

(Kuczok, 2013)

Porównanie nieszczęścia do zaraźliwej choroby zostało w powieści zastosowane by wykazać, że człowiek nieszczęśliwy potrafi unieszczęśliwić innych. Z drugiej strony nasza bohaterka przejawia smutek z powodu braku odpowiedzi od swojego ukochanego, ale nie popycha jej to ku samotności. W pierwszym rozdziale powieści pisarz stworzył dla czytelnika portret bohaterki popełniającej te same błędy, zakochującej się mimo świadomości, że zawsze będzie sama. Naiwność pozwalała jej jednak zaufać tym, którzy chcieli ją tylko wykorzystać. Wyzwalała w sobie gorące uczucia względem innych, ale nikt tego nie odwzajemniał, co stanowi, że jest postacią tragiczną.

Koniec historii nie jest nam znany, ponieważ Kuczok bawi się tutaj kontekstem. W momencie, w którym czytelnik oczekuje nadejścia czegoś złego dla ostatecznych losów bohaterki, czas i miejsce akcji nagle ulega zmianie. Pojawia się w fabule powieści Hitler i jest rok 1935. Rozdział wyjątkowo szczegółowy i płynny w czytaniu traktuje o początkach rządów nazistowskiego przywódcy aż po jego ostateczną porażkę i samobójstwo. Autor również i w tym przypadku zakłada, że Hitler był zdany na siebie, nikomu nie ufał i jak urodził się samotny, tak i umarł, nie mając nikogo. Jest to metaforyczne ukazanie historii głównej bohaterki, która niegdyś znana jako czołowa rosyjska pisarka popadła w zapomnienie i spędziła resztę swojego życia w samotności. Przywołanie losu Hitlera i jego klęski w zakończeniu powieści to jeden z kolejnych trików literackich Kuczoka.

Przedstawione zabiegi stylistyczne i posługiwanie się autora charakterystycznym językiem

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

ułatwiają czytelnikowi zrozumienie i wczucie się w opisywane realia, a zarazem nakazują mu pełną koncentrację przy zgłębianiu treści utworu, co pozwala w pełni pojąć problematykę powieści. Uwzględniając dowody w postaci cytatów zaczerpniętych z obydwu powieści można rzec, że forma ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie jest tutaj wyjątkowa i bardzo trafna, a wulgaryzm i dosłowność fraz dodają utworom emocji. Wojciech Kuczok nie daje nam jasnej odpowiedzi, czy jego postacie będą samotne przez całe swoje życie w wyniku zrzędzenia złego losu, czy też jest to ich świadomy wybór. Autor opisuje jednak wydarzenia świadczące, że człowiek zdany na siebie pozostaje właśnie z tego powodu odosobniony. Ujęłam ten problem w kolejnym rozdziale mojej pracy.

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

ROZDZIAŁ II- “Samotność jest wyborem, a osamotnienie wyrokiem”

“Samotność jest wyborem, osamotnienie to wyrok. Człowiek wybierający samotność jest pogodzony ze sobą, ze światem, ze sobą w świecie; człowiek skazany na osamotnienie ma w sobie przeszkodę, której nie potrafi przezwyciężyć. Samotnik z wyboru może przestać nim być w każdej chwili; człowiek osamotniony jest bezradny wobec dojmującego poczucia pojedynczości - to brak Drugiego jest jego największym nieszczęściem, ale też nie ma nikogo, kto mógłby mu zastąpić ten brak. W tym sensie poczucie utraty jest najsilniejszym doznaniem, które definiuje człowieka osamotnionego jako melancholika (w pewnym momencie on się z tym brakiem zaprzyjaźnia, on się w tym cierpieniu rozpoznaje, a tym samym blokuje na Drugiego).”

(Kuczok, 2012)

Rozdział ten zostanie poświęcony interpretacji kluczowego fragmentu tekstu oraz porównaniu motywów opisanych w powieściach przeze mnie analizowanych. Według Wojciecha Kuczoka samotność, to stan, kiedy wybieramy suwerennie życie bez dzielenia się nim z innymi, bo po prostu uważamy, że jest nam tak lepiej i decyzja ta należy wyłącznie do nas (Kuczok, 2012). Możliwe, że samotność jest krótkotrwała i kiedyś przyjdzie nam ją zamienić na inny stan relacji z otoczeniem. Gorzej jest w przypadku człowieka osamotnionego, bo to ten, co szczęścia już nie znajdzie i któremu w sercu gra tylko brak, a poczucie nieszczęścia to jedyne dominujące doznanie. Według autora, osoba osamotniona potrafi się ze swoją pustką w sercu zaprzyjaźnić, ale i tak jest to zmarnowana droga przez życie. Taka pesymistyczna perspektywa czeka na człowieka, który jak raz już upadł, to już nigdy się nie podniesie.

Prace Kuczoka w pewnym sensie są intertekstualne z dziełami Szekspira uśmiercającego każdego bohatera, którego coś opętało, bądź doznał on bólu nieszczęśliwej miłości. Wojciech Kuczok mimo tego, że nie jest światowej sławy dramaturgiem, ukazał nam karykaturalne ludzkie istoty. Przykrą rzeczywistość kobiety nieszanującej się i młodego mężczyznę szarganego demonami swojego dzieciństwa. Porównując głównych bohaterów obu powieści trzeba zauważyć jedną zasadniczą różnicę między nimi. Czym Młody K. zasłużył sobie na swój zły los? Nie można rzec, że był złym chłopcem i kogokolwiek skrzywdził. Nawet śniona śmierć ojca nie była wynikiem złego charakteru, ale doznanych od niego dotkliwych krzywd. To, jakie malec miał dzieciństwo nie było jego winą, ani też nie miało na niego żadnego wpływu.

W przypadku bohaterki “Obscenariusza” jest zgoła inaczej. Autor nie wprowadza nas w szczegóły jej przeszłości. Z treści utworu wiemy, że Sachalina prowadziła życie rozpustne i w gruncie rzeczy za każde swoje nieszczęście miała prawo się czuć winna. Zbyt ufała nieodpowiednim ludziom, nie dbała o higienę swojego zdrowia psychicznego. Pozwalała się wykorzystywać zdając sobie sprawę z wiążących się z tym konsekwencji, i mimo to nadal w to brnęła. Popadła w alkoholizm tracąc czas dla młodych niezainteresowanych nią kochanków. Niewyjaśnionym wydaje się jej zdziwienie faktem, że jest nieustannie sama, a przecież z opisu dowiadujemy się, że była kobietą o przeciętnej urodzie i niezbyt interesującej osobowości. Jakże wielka różnica dzieli postacie Młodego K. i Marii. Kiedy człowiek sam sobie „zawdzięcza” swój zły los, to lepiej to znosi, jako że ma poczucie swojej własnej w tym winy. U Młodego K. ból i lęk przed ludźmi wyzwolił jego własny ojciec, którego koronnym argumentem wychowawczym były przemoc i pejcz. Główny bohater “Gnoju” nigdy nie nauczył się ufać ludziom, bo tą cechą zaczyna się budować w rodzinie, a chłopak tak naprawdę tej rodziny nie miał. Trudne były dla niego rozmowy ze szkolnymi kolegami, a co dopiero myśl o zaangażowaniu się w poważniejszą relację. Młody K. nie darzył ludzi sympatią, bo niby dla czego, skoro ci którzy powinni mu być najbliżsi, byli autorami jego psychicznego i fizycznego piekła. Rodzi się zatem podstawowe pytanie, czy główni

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

bohaterowie obu powieści byli osamotnieni, czy może wybrali los ludzi samotnych? Poznając literaturę Wojciecha Kuczoka łatwo zaobserwować w niej element klęski jego bohaterów. Z treści utworów wyłania się również teza autora, że wybór drogi życiowej człowieka rzadko jest suwerenną jego decyzją. Wynikiem mojej dogłębnej i szczegółowej analizy wymienionych w tym eseju powieści Kuczoka jest teza, że obie postacie skazane są na samotność, bo narzuca im to niezależna od ich woli wewnętrzna podświadomość. Mimo różnych życiowych doświadczeń i odmiennych powodów by nie darzyć ciepłym uczuciem otaczającego ich świata, oboje skazani są na klęskę. By ufać i budować prawidłowe relacje z innymi ludźmi należy najpierw spróbować naprawić samego siebie. Jeżeli to się nie powiedzie, to dalszy los ludzi podobnych bohaterom analizowanych powieści będzie tylko pasmem nieszczęść i osobistych klęsk. Omawiane postacie wybrałam do mojej pracy, ponieważ uznałam, że są to bardzo wyraźne przykłady tragedii ludzkich powodowanych silnymi doznaniem życiowymi o decydującym znaczeniu dla dalszego życia i wzajemnych relacji z innymi ludźmi. Nie kryję, że przy obecnym zalewie komercyjnej prozy znalezienie literackiej formy poruszającej tak trudne i ważne problemy nie jest zadaniem łatwym.

Wojciech Kuczok nie boi się ukazywać nam autentycznego oblicza prawdy, która nawet jeżeli jest bolesna, musi do nas docierać. ~~Chce on nam przypomnieć, że Maria Sachalina i Młody K. to tylko małe pojedyncze przykłady powszechnego w otaczającym nas świecie zjawiska.~~ Dzieci doświadczane przemocą domowej to, niestety nadal wstydlivy temat tabu. Powieść “Gnój” jest przestrożą mówiącą, że wielokrotnie wykrzywane dziecięce “Tato, nie bij”, skierowane jako błaganie do bezdusznego ojca potrafi zmienić przyszłe życie bitego człowieka i jego stosunek do innych ludzi. Niewielu twórców potrafi tak wielkie emocje przelać na papier i wskazać ludziom właściwą drogę. “Obscenariusz” jest także przestrożą, ale dla ludzi, nie potrafiących sobie radzić z kontrolą nad własnym życiem. Nikt nie powinien poddawać się złemu losowi wobec chwilowej pustki i osobistych niepowodzeń, tak jak czyni to Maria Sachalina, dając wiarę rzeczom niemożliwym do spełnienia. „Obscenariusz” jest lekcją dla każdego, z której wynika, że powinniśmy kształtować swój los świadomie nie poddając się bezwolnie nurtowi życia sterowanemu przez innych. Maria Sachalina była niegdyś szanowaną autorką. Do czasu, kiedy utraciła kontrolę nad kształtowaniem swojej przyszłości i od kiedy zaczęła realizować okropny obscenariusz swojego życia, jak sama go w powieści określiła.

Jak już wcześniej wspominałam, Kuczok kontynuuje swoje myśli w każdej kolejnej, nowej pracy. Wprawdzie przekaz zawarty w “Gnoju” nie jest identyczny jak w “Obscenariuszu”, ale prowadzi do podobnej konkluzji. Świat jest pełen ludzi obarczonych wyrokami losu, ale równie wielu staje się ofiarami własnych wyborów i własnego postępowania. Kroczenie przez życie w samotności, niezależnie, czy jest to własny wybór, czy też wyrok złego losu, pozostaje zawsze ponurą perspektywą. Jednakże, ^{SM-} wczytując się w argumenty i przykłady przytoczone przez autora, wydaje się, że spodziewaną w przypadku głównych bohaterów obu powieści. Skupiając się w tym rozdziale bardziej na treści, rozwinęłam własną refleksję na temat tego, jak odosobnienie dotyka istotę ludzką od początku jej życia. Można nawet sądzić, że niektórym samotność jest pisana. Wojciech Kuczok, ironicznie i z dystansem podchodzący do Domu Bożego, religii, nauki kościoła podkreśla w swoich pracach, że nie wierzy w siłę nadprzyrodzoną, chociaż niektórzy ludzie znajdują w niej wytłumaczenie dla swojego osamotnienia. Może niektórym jest ono pisane już od “Przedtem”, a niektórych ono spotyka, bo sami je prowokują. Zarówno “Gnój”, jak i “Obscenariusz” rodzą w głowie wiele pytań i nurtujących problemów, które szerzej otwierają czytelnikowi oczy i trafiają prosto w jego uczucia i emocje. Kuczoka nazwać można odkrywcą oddzielającym samotność od osamotnienia i wytrawnym pesymistą. Nie znaczy to jednak, że ironiczne i egzystencjalne podejście artysty do świata jest z góry złe. Z każdą nową pracą autora odbiorca doznaje nowych wrażeń literackich i sam uczy się, jak nowoczesną literaturę analizować. Ja nauczyłam

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

się szukać motywów, którymi twórca kieruje się budując fabułę powieści, które według mnie są niezwykle ważnym elementem utworu literackiego.

“*Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem*” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w “Gnoju” i “Obscenariuszu” Wojciecha Kuczoka.

ZAKOŃCZENIE:

Zagadnienie sformułowane w tytule mojej pracy dotyczy problemu poruszonego przez Wojciecha Kuczoka w jego dwóch wybranych przeze mnie utworach, a mianowicie motywu człowieka osamotnionego wyrokiem niesprzyjającego losu, bądź też samotnego z wyboru. W mojej pracy starałam się dokonać analizy języka oraz zabiegów stylistycznych, jakich autor użył, aby opisać tragiczny los swoich bohaterów. Najważniejszą częścią tej analizy było przyrównanie losów wykreowanych przez niego postaci do fragmentu tekstu stworzonego przez autora a dotyczącego samotności, w którym Kuczok bardzo dokładnie tłumaczy różnice między człowiekiem, który chce być sam, a tym, który na swoją samotność skazany został przez życie.

Skupienie się na losach dwóch głównych postaci omawianych powieści pozwoliło ukazać różne przyczyny ich samotności. Celem jaki sobie wyznaczyłam było nie tylko ukazanie środków, jakimi autor się posługiwał, ale również udowodnienie, jak unikalnym jest on twórcą w tym co robi i co chce przekazać. Klimat kontrowersyjności, jaki otacza Wojciecha Kuczoka i jego twórczość, skusił mnie do lektury jego książek i ich analizy krok po kroku. Problemy poruszane w pracach autora mają charakter uniwersalny i ponadczasowy i gdyby czytelnicy mniej stronili od wulgarnego języka i śląskiej gwary, używanych, jako element wzbogacający treść, to znaleźli by w pracach Kuczoka wiele mądrych i wartościowych myśli. Psychika ludzi wrażliwych jest bardzo krucha, a samotność nie jest stanem przyjemnym, jako że człowiek jest z natury istotą społeczną. I to jest jedna z tych ważnych myśli. Mało popularne są dla wielu z nas opinie ludzi, którzy uważani są za postacie kontrowersyjne, głoszące poglądy odbiegające od powszechnie przyjętych, ale czasami warto spróbować poznać ich prace.

Jako czytelnik wychowany głównie na polskiej literaturze jestem zdania, że jakość prozy w mniejszym stopniu wynika, z faktu, kto ją stworzył, natomiast niezwykle ważnym elementem procesu tworzenia jest motyw prowokujący twórcę do pisania o rzeczach ważnych. Jestem pewna, że teksty Wojciecha Kuczoka nie były przypadkiem. Ten esej oparty na niewielu źródłach i tekście obu powieści jest moją przygodą i podróżą intelektualną do krainy nowoczesnej literatury, która moim zdaniem jest mało popularna wśród Polaków. Jestem zadowolona, że mogłam poświęcić tą pracę tematowi, który mnie osobiście zainteresował i nurtował od momentu kiedy przeczytałam pierwszą powieść tego właśnie autora. Wsłuchując się w słowa Henryka Berezę jestem zgodna, że Wojciech Kuczok to literacka gwiazda z przyszłością i myślę, że udało mi się to udowodnić w tym eseju.

“Samotność jest wyborem, osamotnienie wyrokiem” - sposób ukazania bohatera pozostawionego samemu sobie w *“Gnoju”* i *“Obscenariuszu”* Wojciecha Kuczoka.

BIBLIOGRAFIA:

Kuczok, W. (2003) *Gnój* Warszawa: W.A.B.

Kuczok, W. (2013) *Obscenariusz* Warszawa: W.A.B.

Chomątowska, B. (2012) *Miłość ci wszystko wybaczy* [Online] Available at: < HYPERLINK "http://www.rp.pl/artukul/808750.html?p=3" http://www.rp.pl/artukul/808750.html?p=3> [Accessed 28th May 2014]

Lubimyczytac.pl Sp. Z o.o. (2014a) *Gnój – recenzja* [Online] Available at: < HYPERLINK "http://lubimyczytac.pl/ksiazka/199659/gnoj" http://lubimyczytac.pl/ksiazka/199659/gnoj> [Accessed on 28th May 2014]

Lubimyczytac.pl Sp. Z o.o. (2014b) *Obscenariusz – recenzja* [Online] Available at: < HYPERLINK "http://lubimyczytac.pl/ksiazka/196301/obsценariusz" http://lubimyczytac.pl/ksiazka/196301/obsценariusz> [Accessed on 28th May 2014]

Staszewski, W. (2014) W *Newsweeku*: Wojciech Kuczok o tym, dlaczego przeklinać trzeba umieć. [Online] *Newsweek.pl*. Available at: <http://polska.newsweek.pl/wojciech-kuczok-wywiad-newsweek-pl,artykuly,342265,1.html> [Accessed 17 Nov. 2014]

Okulska, I. (2014) [Online] *Wyborcza.pl*. Available at: http://wyborcza.pl/1,75475,15063379,_Obsценariusz___Kuczok_zaadaptowal_Agnieszke_Osiecka_.html [Accessed 17 Nov. 2014].

Plummer, D. and Niezgoda, E. (2010) *Jak rozwinąć u dzieci poczucie własnej wartości*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.